

Bevraging gemeente Heusden-Zolder (OCMW) 2015

1. Korte omgevingsanalyse

Eind 2014 werd het aantal Roma in de gemeente geschat op 162, vooral afkomstig uit Kosovo en in mindere mate uit Servië en Macedonië. Dit komt neer op een 30-tal gezinnen. Het aantal is tussen 2011 en 2015 vrij stabiel gebleven: in- en uitstroom hielden mekaar in evenwicht. Terwijl de populatie aanvankelijk sterk wisselde, o.m. ten gevolge van instabiele verblijfsstatuten, kenmerkt de populatie zich nu door een grotere honkvastheid.

De Roma wonen geconcentreerd in Heusden-centrum en Berkenbos. Dit zijn de deelgemeenten met de meeste kansarme inwoners en OCMW-cliënten. De vestigingsplaats is mede gerelateerd aan de beschikbaarheid van goedkope huisvesting.

De Roma in Heusden-Zolder vormen een heterogene groep. De meeste onder hen hebben een zwakke socio-economische positie, waarbij de groep uit Kosovo het zwakst staat. Een overzicht van de belangrijkste beleidsvelden:

- *Onderwijs en opleiding*
Lage scholing, soms/vaak analfabetisme; dit laatste komt vooral voor bij de vrouwelijke Roma. Kinderen lopen regelmatig school, maar komen vaak terecht in het bijzonder onderwijs.
- *Gezondheid*
Goede toegang tot de gezondheidsvoorzieningen. Diabetes en handicap komen vaker voor bij de Roma in de gemeente. Ook gebitsproblemen komen veelvuldig voor.
- *Werk*
Zeer lage werkzaamheidsgraad. De vrouwen hebben meestal weinig interesse in werk, zij blijven thuis en zorgen voor het gezin. Mannen ontvangen veelal een werkloosheidsuitkering. Er is onvoldoende matching tussen de vaardigheden en attitudes van de Roma en de door werkgevers gewenste vaardigheden.
- *Huisvesting*
De Roma in de gemeente beschikken over een degelijke huisvesting. Het OCMW begeleidde velen onder hen naar een sociale woning of een woning via het SVK. De huizen worden binnen goed onderhouden.
- *Participatie*
Participatie aan het gemeenschapsleven is zwak of onbestaand. De Roma nemen niet deel aan specifieke activiteiten van de

integratiedienst. Er is ook weinig contact tussen Roma uit Kosovo en Servië onderling.

- *Financiële situatie/armoede*

Financiële situatie is in een aantal gevallen precair, o.m. door schulden. Drie gezinnen vallen onder de criteria voor de projecten kinderarmoede.

2. Methodologie

Het OCMW van Heusden-Zolder zet sinds 2011 actief in op de opvang en begeleiding van Roma. Daarvoor werd beroep gedaan op twee subsidiestromen, nl. het Federaal Impulsfonds voor het Migrantenbeleid (FIM) en het Europees Sociaal Fonds (ESF). In 2011 werd, via FIM-middelen, gestart met een onderzoeksproject. Dat project had de bedoeling de situatie, de noden en behoeften van de doelgroep in kaart te brengen via een individuele bevraging bij alle gezinnen, te leren uit goede praktijken in andere steden en gemeenten en voorstellen uit te werken voor de opvang en integratie van de Roma. Het project vormde de basis voor de vervolprojecten die in 2012 van start gingen: een project 'Optimalisering van hulpverlening aan Roma' via het FIM en een project rond sociale vaardigheden en attitudes i.f.v. tewerkstelling via het ESF. Voor het FIM-project werd een samenwerkingsovereenkomst afgesloten met het onthaalbureau en de gemeente. Beide projecten zorgden voor elkaars cofinanciering en eindigden op 31 maart 2015. In totaal werd dus gedurende vier jaar intensief gewerkt naar Roma. Momenteel beschikt de gemeente, met subsidies van de Vlaamse overheid, over een kinderarmoedeteam, dat verder bouwt op de methodiek die in de Romaprojecten werd ontwikkeld. Drie Romagezinnen worden nog via dit project verder begeleid.

Hoewel de projecten van het FIM en het ESF ieder een eigen finaliteit hadden, liep de werking uiteindelijk toch naadloos in elkaar over. De projectwerkers hanteerden dezelfde methodiek. De aanpak werd in de loop der jaren bijgestuurd. De uitgekristalliseerde methodiek van het OCMW, zoals die vorm heeft gekregen na vier jaar werken, kan als volgt worden omschreven;

- Elk nieuw gezin in Heusden-Zolder wordt bezocht door een brugfiguur. Voor dit eerste bezoek ontwikkelde het OCMW 'de onthaalmethode'. Er werd een stramien uitgewerkt, met specifieke aandachtspunten, voor alle thema's die tijdens het bezoek aan bod komen. Indien het een vluchtelingengezin betreft, wordt extra toelichting gegeven over de asielprocedure, de statuten en de daaraan verbonden rechten en plichten, het inburgeringstraject, ... Aan alle gezinnen wordt uiteengezet welke de eerste te ondernemen stappen zijn:

inschrijving in de gemeente bij de bevolkingsdienst, inschrijving kinderen op school, en indien relevant: aanmelding bij het OCMW, inschrijving mutualiteit, inschrijving VDAB en aanmelding bij het onthaalbureau. Vervolgens krijgen alle gezinnen uitgebreide informatie over de werking van de relevante reguliere voorzieningen en instellingen: OCMW, gemeente, onthaalbureau, politie, gezondheidszorginstanties, onderwijs, kringwinkel en armenorganisatie Sint-Vincentius. Tenslotte worden nog een enkele algemene thema's besproken zoals afhaalophaling en -sortering, leerplicht, openbaar vervoer en algemene waarden en normen omtrent lawaai, hygiëne, omgang met anderen, communicatie en afspraken.

- De brugfiguur is en blijft de schakel tussen de voorzieningen en de Roma. Hij of zij motiveert, stimuleert, begeleidt en ondersteunt hen in hun contacten met die voorzieningen. Hij of zij zoekt samen met de Roma creatief naar oplossingen. Hoewel de brugfiguur aanvankelijk niet aan hulpverlening deed (taak van de voorzieningen), evolueerde dit naarmate het project vorderde. Vaak zorgde de brugfiguur al voor de aanzet, zette zelf al de eerste stappen, hielp bij de voorbereiding van het dossier/de formulieren... Doel blijft steeds de toeleiding naar de reguliere voorziening.
- Het hulpverleningsdossier (leefloon e.d.) bevindt zich bij een maatschappelijk werkster van de sociale dienst, én niet bij de brugfiguur, ook al is deze laatste eveneens verbonden aan het OCMW. Er wordt een strikte scheiding gehanteerd om de vertrouwensrelatie van de brugfiguur niet in het gedrang te brengen.
- Intensieve gezinsbegeleiding (met een beperkt aantal gezinnen) in functie van tewerkstelling vanuit een integrale benadering.
- Netwerking: de opgedane ervaringen worden teruggekoppeld naar de reguliere voorzieningen in functie van een aanpassing van de werking van die voorzieningen aan de doelgroep. In Heusden-Zolder gebeurde dit vooral tijdens het laatste projectjaar. Concrete resultaten waren afspraken met de VDAB i.f.v. begeleiding naar werk, een aanpassing van de wijze van het ter beschikking stellen van kleding door Sint-Vincentius vzw, Daarnaast werd/wordt intensief samengewerkt met de Kringwinkel, de politie, Open Hart, het onthaalbureau en de gemeente. Nieuwe belangrijke voorzieningen zijn het CGG en integrale jeugdhulp.

Concrete resultaten van de werking

- Een zeer sterke verbetering van de huisvestings situatie. Oorspronkelijk woonden veel Roma in huizen van zeer slechte kwaliteit en er was sprake van huisjesmelkerij. De brugfiguur begeleidde de gezinnen bij de procedure tot onbewoonbaarverklaring. Het OCMW leidde vervolgens toe naar een

degelijk huurhuis via het Sociaal Verhuurkantoor of, in sterke mate, naar sociale huisvesting.

- Alle Romakinderen zijn ingeschreven op school en lopen regelmatig school. Scholen hebben hun werking meer afgestemd op de doelgroep.
- Alle oudere Romakinderen volgden OKAN en hebben bijgevolg een basis Nederlands.
- Bijna alle rechthebbende inburgeraars volgden een inburgeringscursus.
- Gezondheidsvoorzieningen zijn toegankelijk en gezondheidssituatie wordt opgevolgd.
- Voorzieningen zijn meer vertrouwd met de Roma. Het OCMW leerde zelf veel uit het project en heeft, naar aanleiding van het inzetten van brugfiguren ook zijn reguliere werking aangepast.
- Overlast is verdwenen. Aanvankelijk veel geluidsoverlast, sluikestorten, fout parkeren, ...
- Er zijn minder huwelijken voor 18 jaar.

Blijvende knelpunten en aandachtspunten

- Tewerkstelling blijft een pijnpunt. Hoewel intensief werd ingezet op vaardigheden en attitudes via het ESF-project is dit onvoldoende. De meeste Romamannen hebben een werkloosheidsuitkering (toeleiding door het OCMW), maar hebben onvoldoende vaardigheden en competenties voor een job in het reguliere arbeidscircuit. Ook het OCMW stelt dat het niet de intensieve begeleiding kan bieden die deze doelgroep nodig heeft.
- Hoewel de kinderen regelmatig schoollopen, kwam een grote groep in het buitengewoon onderwijs terecht. Volgens het OCMW is vaak sprake van een zwakke mentale begaafdheid. Het is niet duidelijk of dit voor alle kinderen geldt.
- Schuldenlast: het OCMW trachtte 'schuldbemiddeling' op te starten, maar dit lukt slechts moeizaam of niet. De hoge schuldenlast blijft een knelpunt: preventief werken en inzicht krijgen in de financiële situatie blijkt zeer moeilijk voor deze doelgroep. Bovendien houdt schuldbeheer in dat men controle verliest over de eigen middelen, terwijl autonomie voor hen zeer belangrijk is.
- De werking van veel reguliere voorzieningen is nog onvoldoende afgestemd op Roma. Roma zijn 'zorgmijders' waardoor je ze 'aanklampend' moet benaderen. Dit stemt niet overeen met de werkwijze van de reguliere, vooral tweedelijnsvoorzieningen. Voor deze voorzieningen is er wellicht langdurig een brugfiguur nodig.

- Het OCMW beschikt, na afloop van het project, niet meer over Romabrugfiguren. Gezien er op dit ogenblik geen nieuwe instroom is, lijken de gevolgen mee te vallen. De meeste gezinnen kennen hun weg en zijn geïnformeerd. Het blijft afwachten wat het effect ervan op langere termijn zal zijn. Het is de ervaring van het OCMW dat er toch aanhoudend op afspraken moet worden gewezen (bijv. inzake overlast).
- Participatie aan het gemeenschapsleven en vrijetijdsactiviteiten.

3. Samenwerking en kennisdeling

Tijdens het eerste projectjaar nam het OCMW zelf contact op met andere steden waar al expertise was, nl. met de brugfiguur onderwijs in Diest, met de Romawerking van RIC Foyer en de brugfiguur van het stedelijk CLB te Antwerpen.

In de loop van het project werd het OCMW regelmatig gevraagd door andere diensten voor expertise-uitwisseling: medewerking aan een studiedag die georganiseerd werd door PRIC Limburg, case-besprekingen bij andere OCMW's, ESF-netwerking. Er werd deelgenomen aan het initiatief van het Kruispunt MI 'Intervisie brugfiguren'.

Er is geen specifieke kennisdeling geweest met de projecten buurtstewards.